

Zbornik „Nastavničke kompetencije“ predstavlja doprinos zauzetom promišljanju i promicanju nastavničkih kompetencija, aktualnoj temi kao i temi od ključne važnosti za život ljudi danas, napose odgoja djece i mladih, odnosno cjelokupnog sustava odgoja i obrazovanja. Nadati se je da će potrebu za ovim sadržajem u prvom redu prepoznati ne samo vjeroučitelji već i zainteresirana nastavnička profesija zajedno sa svim čimbenicima odgovornima za odgoj i obrazovanje u hrvatskom društvenom kontekstu.

Na poseban način vrijednost Zbornika se očituje u tome što potvrđuje značajan doprinos teološke struke tome području. Pod tim vidom predstavlja i svojevrsni primjer kako tražiti načine prisutnosti u području javnih rasprava o temama od zajedničke odgovornosti.

Zaključno se može reći da je ključni doprinos Zbornika taj da na općoj razini pruža kvalitativan prinos raspravi o nastavničkim kompetencijama (vjero)učitelja, te da na razini specifično teološke struke nudi kvalitetno djelo koje se može svrstati u red katoličke teološke literature u ovoj temi.

doc. dr. sc. Silvija Migles

Zbornik „Nastavničke kompetencije“, kao jedan od ishoda održanog Simpozija Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pruža tematski vrlo aktualne i vrijedne priloge o samoj strukturi nastavničkih kompetencija, kao što pruža iscrpne i vrijedne preglede europskih i hrvatskih iskustava u pristupima i načinima formiranja tih kompetencija kroz formalno obrazovanje, ali i kroz nastavničko cjeloživotno osposobljavanje, usavršavanja odnosno obrazovanje. Očekivano, knjiga će polučiti pozornost i zanimanje čitatelja, stručnjaka, učitelja te će svojom aktualnošću biti od koristi kako učiteljima i nastavnicima koji sudjeluju u izvedbi nastave katoličkog vjeronauka, tako i učiteljima koji izvode druge školske predmete, a zainteresirani su za područje profesionalnog razvoja i vlastitog usavršavanja.

prof. dr. sc. Josip Burušić

NASTAVNIČKE KOMPETENCIJE

ZBORNİK
RADOVA

NASTAVNIČKE KOMPETENCIJE

7

Z B O R N I K R A D O V A

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

NASTAVNIČKE KOMPETENCIJE

Zbornik radova

NASTAVNIČKE KOMPETENCIJE

Zbornik radova

Biblioteka: Zbornici radova
Knjiga VII.

Sunakladnici:

Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet
Kršćanska sadašnjost d.o.o.

Za sunakladnike:

Mario Cifrak, dekan KBF-a Sveučilišta u Zagrebu
Stjepan Brebrić, direktor Kršćanske sadašnjosti d.o.o.

Povjerenstvo za izdavačku djelatnost KBF-a Sveučilišta u Zagrebu:

Nenad Malović, Anto Barišić, Nedjeljka s. Valerija Kovač, Tomislav Kovač,
Vanda Kraft Soić

Uredili:

Blaženka Valentina Mandarić
Ružica Razum
Denis Barić

Recenzenti:

Josip Burušić
Silvija Migles

Jezična lektura i korektura:

Mila Mikecin

Prijevod sažetaka na engleski jezik:

Nenad Polgar

Prijelom i grafičko oblikovanje:

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Tisak:

Grafički zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb

Naklada: 500

ISBN: 978-953-6420-13-1 (Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

ISBN: 978-953-11-1207-9 (Kršćanska sadašnjost)

Tiskano u veljači 2019.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001020374.

Copyright ©: Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Kršćanska sadašnjost d.o.o.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

NASTAVNIČKE KOMPETENCIJE

ZBORNIK RADOVA

UREDILI:

Blaženka Valentina Mandarić

Ružica Razum

Denis Barić

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Kršćanska sadašnjost

Zagreb, 2019.

Sadržaj

Uvodna riječ	9
Anton TAMARUT	
ANTROPOLOŠKI PRISTUP U NASTAVNOME PROCESU	11
Uvod.....	11
1. Osoba u središtu nastavnoga procesa.....	13
2. Društvena dimenzija osobe i nastavni proces	15
3. Integralni i interaktivni odnos u nastavnome procesu.....	16
4. Nedovršenost i otvorenost nastavnoga procesa – strpljenje i žrtva	20
5. Umjesto zaključka: Osobno predanje kao temelj i svrha nastavnoga procesa.....	21
Tonči MATULIĆ	
TEOLOŠKE KOMPETENCIJE	25
Uvod.....	25
1. Kompetencije	27
2. Teološke kompetencije	28
Zaključna misao	30
Dodatak	31
Taras BARŠČEVSKI	
BIBLIJSKE KOMPETENCIJE VJEROUČITELJA.....	37
Uvod.....	37
1. Biblijska tematika u nastavnome planu i programu katoličkoga vjeronauka	37
2. Komentar biblijskih tema nastavnoga plana i programa katoličkoga vjeronauka	50
3. Poznavanje Biblije	53
Zaključak	59
Jasna ŠEGO	
JEZIČNE KOMPETENCIJE NASTAVNIKA U KONTEKSTU SUVREMENE ŠKOLE.....	61
Uvod: zahtjevnost i dinamičnost života u 21. stoljeću	61
1. »Nastavnik i stablo po plodovima se prepoznaju« (ruska poslovice): nastavničke kompetencije u ozračju suvremene škole.....	62
2. Pojam kompetencije.....	64

3. Uporaba jezika.....	66
4. Globalizacija i pokušaj odupiranja nasrtajima na hrvatski jezik.....	67
5. Hrvatski jezik dio je nacionalnoga blaga.....	68
6. Česte pogreške u hrvatskome jeziku.....	71
7. Uloga časopisa Jezik u promicanju jezične kulture i lingvističke kompetencije nastavnika i učenika.....	71
Zaključak	72

Krunoslav NOVAK

MEDIJSKE KOMPETENCIJE	75
Uvod.....	75
1. Aktivan odnos prema medijima	76
2. Medijske kompetencije u kontekstu medijske pedagogije.....	78
3. Medijske kompetencije nastavnika.....	80
Zaključak	86

David KRANER – Janez VODIČAR

VPLIV KOMUNICIRANJA NA UČENJE: MLADOSTNIK IN NJEGOVO OKOLJE	89
Uvod.....	89
1. Pogojenost komunikacije pri pouku s širšim okoljem.....	92
2. Vloga socialnih reprezentacij pri komunikaciji	94
3. Raziskava o reprezentacijah o Cerкви v Sloveniji.....	98
Zaključek	102

Denis BARIĆ – Ružica RAZUM

INICIJALNO OBRAZOVANJE NASTAVNIKA VJERONAUKA NA VISOKIM TEOLOŠKIM UČILIŠTIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	105
Uvod.....	105
1. Inicijalno obrazovanje nastavnika u Europi.....	106
2. Neke odrednice aktualnoga obrazovanja nastavnika vjeronauka u Republici Hrvatskoj.....	108
2.1. Studijski programi i učilišta	109
2.2. Neke posebnosti u formativnome itinerariju vjeroučitelja.....	110
2.3. Uvid u pojedina istraživanja.....	111
3. Kompetencije nastavnika religijske nastave: izazovi i zadatci.....	113
3.1. Kompetencija ostvarivanja korelacije – biti most	114
3.2. Krićka interpretacija: poticanje razvoja krićke prosudbe ućenika	116

3.3. Interdisciplinarni dijalog	117
3.4. Religijska osposobljenost	119
Zaključak	120

Blaženka Valentina MANDARIĆ – Gordana BARUDŽIJA

CJELOŽIVOTNO UČENJE I NASTAVNIČKE KOMPETENCIJE	123
Uvod	123
1. Cjeloživotno učenje	124
1.1. Pojmovna raščlamba	125
1.2. Cjeloživotno učenje i kompetencije	127
2. Strateški dokumenti o cjeloživotnome učenju	127
2.1. Europski dokument	127
2.1.1. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)	127
2.1.2. Europska unija	131
2.2. Strateški dokumenti Republike Hrvatske o cjeloživotnome učenju	132
2.3. Uloga Agencije za odgoj i obrazovanje u stručnoj formaciji vjeroučitelja	139
3. Cjeloživotno učenje učitelja i nastavnika vjeronauka u školi	142
3.1. Tko je odgovoran za cjeloživotno učenje vjeroučitelja?	142
3.2. Pravni okvir kao temeljno polazište i uporište suradnje crkvenih i državnih institucija u ostvarivanju trajne formacije nastavnika vjeronauka	143
3.3. Specifičnost trajne formacije vjeroučitelja kao važnoga čimbenika u procesu cjeloživotnoga učenja	145
3.4. Što vjeroučitelji misle i kako prosuđuju svoju temeljnu izobrazbu i trajnu formaciju	146
3.5. Zašto je važno stručno usavršavanje?	147
Zaključak	149

Ivanka PETROVIĆ

ZNAČENJE SUPERVIZIJE U RAZVOJU PROFESIONALNIH KOMPETENCIJA VJEROUČITELJA	153
Uvod	153
1. Oblici trajne formacije učitelja i nastavnika vjeronauka	154
2. Supervizija kao metoda profesionalnoga razvoja učitelja i nastavnika	156
3. Supervizija vjeroučitelja	157
3.1. Teme i sadržaj supervizijskoga učenja	158

3.2. Faze supervizijskoga rada i učenja	159
3.2.1. Učenje u superviziji iz vlastitih iskustava	159
3.2.2. Supervizijsko učenje prema Kolbovu modelu.....	160
3.3. Metode, tehnike i oblici supervizijskoga rada i učenja	162
4. Ishodi supervizije u kontekstu vjeroučiteljevih kompetencija	163
4.1. Refleksivnost kao strukturirano promišljanje profesionalne prakse	163
4.2. Samosvijest (samoopažanje, samouvid)	165
4.3. Jačanje otpornosti.....	167
Zaključak	168

Josip ŠIMUNOVIĆ

STAŽIRANJE I STRUČNI ISPIT KAO VRJEDNOVANJE IZLAZNIH NASTAVNIČKIH KOMPETENCIJA.....	171
Uvod.....	172
1. Ukratko o formaciji vjeroučiteljica i vjeroučitelja.....	173
2. Pripravnički staž vjeroučiteljica i vjeroučitelja	177
2.1. Obilježja pripravničkoga staža.....	177
2.2. Vjeroučiteljica pripravnica i vjeroučitelj pripravnik i nastavničke kompetencije u pripravničkom stažu.....	179
3. Stručni ispit vjeroučiteljica pripravnica i vjeroučitelja pripravnika	185
3.1. Pisanje pisanoga rada	186
3.1.1. Pismenost	186
3.2.2. Stručno-pedagoška razina obrađenosti teme.....	187
3.2. Izvedba nastavnog sata	187
3.3. Usmeni dio stručnog ispita	189
Zaključne misli	190
 Zaključna razmatranja	 193

Uvodna riječ

Vrijeme u kojemu živimo pred svakoga od nas stavlja različite izazove koji nas potiču na promišljanje, preispitivanje vlastitih mogućnosti, suočavanje s različitim načinima koji smjeraju pronalaženju odgovora na izazove suvremenoga načina života i razvoja društva. Nedvojbeno je da se pritom često uporabljaju riječi *kompetentnost* ili *kompetencija*, koje podrazumijevaju mnogostrukost sposobnosti da se u određenome području postigne željeni cilj i dadne prepoznatljiv doprinos ostvarenju traženoga.

Velik je broj dokumenata koji se unutar europskoga konteksta usredotočuju na kompetencije i kompetentnost svih onih čimbenika koji sudjeluju u izgradnji društvenoga, kulturalnoga i gospodarskoga razvoja, koji je nezamisliv bez čovjeka i njegova udjela. Pojam *kompetencije* stekao je u Europi status ključnoga političkoga i znanstvenoga pojma u obrazovanju, tim više što živimo u društvu i vremenu u kojem znanje i obrazovanje imaju glavnu ulogu u postizanju gospodarskoga, socijalnoga te osobnoga blagostanja i dobrobiti. Sve češće mogu se čuti glasovi odgovornih za obrazovnu politiku da obrazovanje mora biti usmjereno na razvoj kompetencija te da će se takvim pristupom uspješno odgovoriti izazovima suvremenoga i kompleksnoga društva. Ključne kompetencije smatraju se nužnima za sve pojedince u društvu i trebaju biti dostupne svima, pa su stoga jedno od najvažnijih pitanja pri razmatranju obrazovnih reformi i strategija cjeloživotnoga učenja. Jedan od osnovnih zadataka obrazovnoga sustava jest omogućiti svakome pojedincu stjecanje osnovnih kompetencija kako bi se mogli uspješno nositi s izazovima današnjice i sutrašnjice, a to su prije svega brze i dvojake promjene u društvu – s jedne strane ekonomska i kulturna globalizacija, a s druge sve veća različitost i kompetitivnost – te kako bi se ostvarila gospodarska, socijalna i osobna dobrobit svih pojedinaca i društva u cjelini.

Šarolikost pojmovlja i različitih naziva unutar znanstvenoga diskursa za navedenu problematiku svjedoči da je zaista riječ o važnom i prioritetnom zadatku svih čimbenika društva usmjerenih na razvoj pojedinca, ali i cjelokupnoga sustava odgoja i obrazovanja. U tome se kontekstu u novije vrijeme mogu čuti izrazi »kvalifikacijski okvir«, »okvir nacionalnog standarda kvalifikacije«, »kompetencijski sustav« i »kompetencijski profil«. Posrijedi je terminologija koja progovara o naporima koji se ulažu

upravo u promicanje onih sadržaja koji pomažu čovjeku da na različitim područjima života i djelovanja primjereno odgovori izazovima vremena u kojem živi.

Biti nastavnik danas je jedna od najzahtjevnijih profesija s obzirom na važnost koju odgoj i obrazovanje mladih naraštaja imaju u društvu. Stoga i ne začuđuje da je nastavnička profesija podložna učestalim promjenama koje, prateći razvoj čovjeka, odgoja i obrazovanja te društva u cjelini, stavljaju mnogostruke zahtjeve pred nastavnike, ali i učenike. Imajući sve navedeno u vidu, Katedra religijske pedagogije i katehetike Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, želeći dati doprinos navedenoj problematici, organizirala je u prosincu 2017. godine Znanstveni simpozij pod nazivom *Nastavničke kompetencije*. Stručnjaci iz područja pedagogije, komunikologije, jezikoslovlja i teologije nastojali su tijekom izlaganja progovoriti o nizu kompetencija koje se danas zahtijevaju od nastavnika u odgojno-obrazovnome radu s djecom i mladima, s posebnim naglaskom na profesiju nastavnika-vjeronaučitelja i predmet katoličkoga vjeronauka. Stoga se u ovoj knjizi mogu iščitati vrijedni znanstveni radovi sudionika znanstvenog Simpozija, ali i drugi znanstveni i stručni radovi koji su, povezani s temom Simpozija, hvalevrijedan doprinos navedenoj tematici.

Zahvaljujemo svim sudionicima koji su brojnom nazočnošću te aktivnim praćenjem pridonijeli prepoznatljivome uspjehu Simpozija. Osobitu zahvalnost upućujemo svim predavačima na bogatim i poticajnim predavanjima, kao i njihovoj velikodušnoj nazočnosti tijekom trajanja Simpozija.

Zahvaljujemo Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i Nadbiskupskome duhovnom stolu u Zagrebu na svesrdnoj podršci u organizaciji navedenoga Simpozija.

Denis Barić